

Udział hydrobiologii polskiej w Międzynarodowym Programie Biologicznym

W ostatnich latach powołano do życia, jako jedną z form międzynarodowej współpracy — Międzynarodowy Program Biologiczny. Celem i hasłem Programu są „Biologiczne podstawy produktywności i ludzkiego dobrobytu”. Całością Programu kieruje ponad 20 osobowy Komitet i wyłonione przezeń 6-osobowe Biuro w składzie: prof. dr J. G. Baer (Szwajcaria) — przewodniczący, prof. dr S. A. Cain (USA), prof. dr G. Montalenti (Włochy), prof. dr K. Petruszewicz (Polska), prof. dr C. H. Waddington (Wielka Brytania), dr E. B. Worthington (Wielka Brytania) — dyrektor naukowy. Lata 1964—1965 miały być okresem przygotowawczym, poświęconym na wypracowanie metod badania produkcji, konsultacje merytoryczne, szkolenie oraz dokładniejsze sprecyzowanie zakresu Programu. Program Biologiczny winien przyczynić się do skoncentrowania wysiłków na badaniach ilościowych, intensyfikacji kontaktów naukowych, wymiany myśli i nasilenia współpracy.

W ramach Programu działa szereg Sekcji, między innymi Sekcja Produktyw-

ności Ekosystemów Śłodkowodnych, którą kieruje Zarząd w składzie: prof. dr V. Tonolli (Włochy) — przewodniczący, prof. dr A. D. Hasler (USA), prof. dr K. Ganapati (India), prof. dr J. W. G. Lund (Wielka Brytania), prof. dr S. Mori (Japonia), prof. dr H. Allsop (Togo), prof. dr S. D. Gerking (USA), prof. dr G. G. Winberg (ZSRR), prof. dr H. Sioli (Niemcy), prof. dr F. Evens (Belgia), członkowie korespondenci: prof. dr H. B. N. Hynes (Kanada), prof. dr Ch. Goldman (USA), prof. dr W. Rhode (Szwecja); łącznik z Sekcją Produktyności Ekosystemów Morskich — prof. dr C. H. Mortimer (Wielka Brytania); koordynator naukowy — prof. dr J. Rzóska (Wielka Brytania). W wielu krajach, między innymi w Polsce, powstały już Komitety Narodowe Programu.

W ramach Polskiego Komitetu Międzynarodowego Programu Biologicznego działa Sekcja Produktyności Ekosystemów Śłodkowodnych. Celem Sekcji (której Zarząd aktualnie stanowią: dr Zdzisław Kajak — organizator Sekcji, prof. dr Tadeusz Backiel, dr Romuald Klekowski, doc. dr Kazimierz Patalas, dr Ewa Pieczyńska, dr Andrzej Szczepański, dr Stanisław Wróbel) jest propagowanie, inicjowanie i koordynacja badań nad produktywnością ekosystemów wodnych. Oprócz wymienionej funkcjonują także sekcje: Produktyności Ekosystemów Morskich, Produktyności Ekosystemów Lądowych (z podsekcjami produkcji pierwotnej, produkcji bezkręgowców i drobnych gryzoni) oraz Przystosowawczości Człowieka.

Podstawową dotychczas formą działalności Sekcji Produktyności Ekosystemów Śłodkowodnych na terenie kraju są spotkania specjalistów, mające głównie na celu dyskusję metodyki oraz ewentualne zacieśnienie kontaktów naukowych. Do tej pory odbyło się sympozjum poświęcone ilościowej metodycy badań planktonu, bentosu oraz zespołów litoralnych (kwiecień 1964 r., Mikołajki) oraz sympozjum poświęcone metodycy ilościowych badań substancji organicznej w wodach (luty 1965 r., Poznań). Obszerne sprawozdanie z pierwszego sympozjum ukazało się w „Wiadomościach PTH” nr 8, materiały z drugiego sympozjum będą publikowane w nr 4 Ekologii Polskiej s. B z bieżącego roku. Planuje się następne sympozja poświęcone zagadnieniom hydrobakteriologii, produkcji pierwotnej, produkcji wtórnej, badaniom metabolizmu, ewentualnie roli mikroelementów i substancji śladowych stymulujących produkcję. We wszystkich sympozjach kładzie się nacisk na sprawy metodyczne, na wypracowanie i wytypowanie najlepszych metod określania produkcji ekosystemów wodnych. Sympozja tego typu są również organizowane w skali międzynarodowej. Być może, byłoby również celowe zorganizowanie spotkań w sprawie metodyki badań w poszczególnych typach wód (stawy, jeziora, rzeki itd.) i nawiązanie współpracy różnych ośrodków w tym zakresie.

W dyskusji na zebraniu Zarządu Sekcji wysunięto następujące problemy jako szczególnie ważne w badaniach nad produkcją: 1) Analiza prawidłowości i mechanizmów przepływu energii przez (a) całe ekosystemy, (b) zespoły organizmów i (c) populacje; 2) Ingerencja w produkcję ekosystemu — próby zmian wydajności produkcji i dróg przepływu energii. Przykładowo można wskazać potrzebę badań nad wpływem na procesy produkcji w wybranych ekosystemach: introdukcji ryb roślinożernych, podgrzewania wód, radykalnych zmian środowiska (np. pogłębianie epilimnionu), aklimatyzacji i introdukcji ryb i bezkręgowców, etc.

Dotychczas do Sekcji zgłoszono 64 tematy z następujących instytucji: Zakład Ekologii PAN — Pracownia Hydrobiologii (Warszawa) i Stacja Hydrobiologiczna (Mikołajki), Zakład Biologii Wód PAN (Kraków), Zakład Hydrobiologii Eksperymentalnej Instytutu Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego PAN (Warszawa), Katedra Hydrobiologii Uniwersytetu Warszawskiego (Warszawa), Ka-

tedra Limnologii Wyższej Szkoły Rolniczej (Olsztyn), Katedra Botaniki Wyższej Szkoły Rolniczej (Lublin), Katedra Biologii Akademii Medycznej (Białystok), Instytut Rybactwa Śródlądowego — Zakład Ichtiologii (Olsztyn), Zakład Hydrobiologii (Olsztyn), Zakład Gospodarki Rzeczej (Warszawa), Zakład Gospodarki Jeziorowej (Giżycko) i Zakład Gospodarki Stawowej (Żabieniec k. Warszawy) oraz Instytut Zootechniki (Kraków). Zgłoszone tematy można pogrupować następująco: produkcja pierwotna — 22, produkcja wtórna — 7, zależności między poziomami troficznymi — 9, produkcja końcowa — 10, destrukcja — 6, badania całych ekosystemów i próby ingerencji w gospodarkę ekosystemów — 10.

Wszelką korespondencję w sprawach prac nad produkcją, związanych z Międzynarodowym Programem Biologicznym, należy kierować na adres: Sekcja Produktivności Ekosystemów Słodkowodnych MPB, Zakład Ekologii PAN, Warszawa, ul. Nowy Świat 72.

Z. Kajak